

Gjestekommentar
- økonomi

Kari Due-Andresen

Hilde C. Bjørnland

Kjersti Haugland

Steinar Holden

Elisabeth Holvik

Per Richard Johansen

Knut Anton Mork

Problematiske patentsystem

Patentordninger er blitt innført på stadig nye felt. Det gir store samfunnsøkonomiske kostnader og kan hemme innovasjonstakten.

Patenter blir vanligvis regnet som et viktig virkemiddel for innovasjon. Hvis man gjør en oppfinnelse som innebærer et nytt produkt som kan selges, vil et patent gi en enerett til å utnytte oppfinnelsen for en begrenset periode, vanligvis 20 år. Patentet gir mulighet til monopolinntekter i patentperioden, og dermed et økonomisk insentiv til å finne opp nye og lønnsomme produkter.

En rekke empiriske studier gir derimot et mye mer negativt bilde av virkningene av patenter. Forskerne Michele Boldrin og David Levine ved Washington University viser til omfattende empirisk dokumentasjon og konkluderer at innføring av patenter på nye felt ikke har ført til økt innovasjon, men tvert om kan hemme den teknologiske utviklingen.

Softwarebransjen er et godt eksempel. Fram til begynnelsen av 1990-tallet var det ikke mulig å få patenter på software, men dette ble endret gjennom noen viktige rettsavgjørelser i USA. Nå er software et av områdene med sterkest vekst i antall patenter, noe som medfører ekstra komplikasjoner og kostnader for bedrifter som bruker software. Ifølge Bessen og Meurer ved Boston University kan et selskap som selger produkter på nettet i praksis bryte mange tusen patenter. Resultatet kan bli kostbare rettsaker.

Særlig problematisk er det med patenter som er kjøpt av såkalte patenttroll, det vil si selskaper som ikke bruker patentene selv, men som tjener på rettskrav mot andre selskaper. Forskerne Bessen, Ford og Meurer finner at rettskrav fra patenttroll kostet andre selskaper, særlig innen teknologi, hele 500 milliarder dollar i redusert aksjeverdi i perioden 1990 til 2010. Bare en liten del av kostnaden var gevinst for patenttrollene, og enda mindre gikk til de opprinnelige oppfinnerne av patentene.

Det er flere årsaker til svakhetene i patentsystemet. En årsak er at det ofte er for lett å få patenter. Et kjent eksempel er Amazons patent på «one-click purchase», som Amazon

Det er flere årsaker til svakhetene i patentsystemet. En årsak er at det ofte er for lett å få patenter. Et kjent eksempel er Amazons patent på «one-click purchase», som Amazon ble tilkjent til tross for at ideen om å kjøpe med ett trykk var velkjent for alle brukere av for eksempel brusautomater. Foto: Horacio Villalobos/Corbis via Getty Images

Økonomi Steinar Holden

ble tilkjent i 1999 til tross for at ideen om å kjøpe med ett trykk var velkjent for alle brukere av for eksempel brusautomater. I noen grad reflekterer et slikt eksempel at det lovfestede kravet er relativt lavt - ifølge Store Norske Leksikon må «oppfinnelsen på søknadstidspunktet ikke ... ha vært nærliggende for en gjennomsnittlig fagperson på angjeldende fagområde».

Patenter blir altså ikke begrenset til større oppfinnelser som har innebåret betydelige kostnader. Følgen er at patenter ofte gis på oppfinnelser som

andre bedrifter selv ville oppdaget, men som de på grunn av patentet nå må betale for å bruke.

En annen årsak til problemene er at patenter gis på områder som er i rask utvikling, og der det er vanskelig å avgrense patentet i forhold til andre oppfinnelser. Konsekvensen er rask og uoversiktlig vekst i antall patenter, og store utgifter til kostbare rettsprosesser.

Hvorfor har patentordninger blitt etablert på stadig nye områder, til tross for ulempene dette innebærer?

Økonomisk teori gir et enkelt og plausibelt svar. Fortjenesten på patentene går i stor grad til veletablerte selskaper med sterke økonomiske interesser og betydelige ressurser til rettsaker og lobbyvirksomhet. Kostnadene blir derimot spredd mye bredere, på alle selskaper som bruker patentene og på kundene av sluttproduktene. De som bærer kostnadene, har dermed svakere interesser og mindre ressurser enn de som høster gevinstene.

Rettsvesenet kan også være preget av skjevheter - ifølge Boldrin og Levine har mange av dommerne i viktige rettsavgjørelser selv vært patentadvokater, som naturlig lettere vil være

Forskningen

Hvem: Bessen, J. og M. J. Meurer

Hva: Patent Failure.

Hvor: Princeton University Press (2008)

Hvem: Boldrin, M. og D.K. Levine

Hva: The case against patents.

Hvor: Journal of Economic Perspectives 27, 1, 3-22. (2013)

positive til patentsystemet.

Boldrin og Levine foreslår en rekke endringer som vil bidra til at patentsystemet fungerer bedre. På områder der patenter hindrer konkurranse og innovasjon, bør konkurransemyndighetene ta sikte på å redusere bruken av patenter.

Mer generelt bør varigheten på, og bredden av, patenter kunne variere mellom ulike sektorer, der man også tar hensyn til økonomiske argumenter og sammenhenger. Særlig innen farmasøytisk industri bør man også utrede andre typer økonomiske insentiver til innovasjon, som har mindre samfunnsøkonomiske kostnader.

I en verden med rask teknologisk utvikling og stadig skjev inntektsfordeling, kan et strengt

I en verden med rask teknologisk utvikling og stadig skjev inntektsfordeling, kan et strengt patentsystem innebære skremmende perspektiver

patentsystem innebære skremmende perspektiver. Hvis selskap får patent på virkelig grunnleggende teknologiske endringer, kan de i verste fall få rettslige krav på en betydelig del av verdens inntekter i mange år fremover.

Steinar Holden, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

Mer debatt s. 36-37 →

Selskaper med passive eiere får ikke tilstrekkelige korrektiver og incentiver til å arbeide for langsiktig verdiskaping og overlevelsessevne

Jarle Sjø, porteføljeforvalter i DNB Asset Management as

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentralbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.